

↑
J
↑
K
I

R
I

Õnnetu surma läbi lahkunud kaasõpilast

Alfeus Kastanit

mälestab sügavas leinas

T. P. G. ja T. P. K.
õpilaskond.

Ringide juhatajad 1934. a. esim. veerandaastal.

Fotoring — J. Kark V r, enesekasvatusering — L. Sepa V t, humanitaarring — P. Hubel V t, kunstiring — V. Birk V r, looduseteadusering — A. Havakats V r, malering — G. Kiiman IV r, spordiring — R. Ubakivi IV r, tehnikaring V. Simm IV t, kooperatiivi vanem — H. Jaik V t.

T. P. G. ja T. P. K. ringide tegevust esimesel veerandaastal.

Fotoring oma 46-liikmelise perega algas kohe peale valimisi intensiivset tegevust. Esimesele juhatuskoosolekule, kus võeti vastu pimiku tarvitamise kord, järgnes kohe töökoosolek. Kavas oli peamiselt mõnede uuenduste läbiviimine pimikus ja juhatus otsuste teatavakstegemine liikmele. Teisel juhatuskoosolekul määrati kindlaks uue suurendusaparaadi. Järgmisel töökoosolekul suurendati uue aparaadiga tagajärjekalt väikesist negatiivist (3×4) kuni 13×18 cm suurusile pabereile. Viimasel juhatuskoosolekul otsustati korraldada fotokursused algajale.

Pimikut on tarvitatud üksikute fotoringi liikmete poolt (10 sept. kuni 27 okt.) 37 korda. Oleks veel mainida „Eesti Tööstustarvete A/S“ reklaamsaadetist ringi liikmeile Wellington suurenduspaberite (13×14) näol.

Humanitaarring korraldas 25. okt. s. a. referaatõhtu. Refereeris hra J. Adam-

son teemal: „Kas pooldame tugevat individualismi?“ Oponeeris hra J. Kimmel. Referaatõhtu õnnestus täielikult. Osavõtjaid oli rohkesti ning läbirääkimistel võeti elavalt sõna.

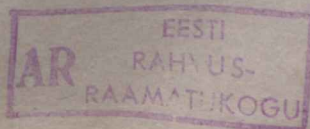
Looduseteaduseringis on 45 liiget. Ring korraldas septembris dr. Vilbergi juhatusel väljasõidu Pangodi järve äärde ja Elva. Palumägedelt leiti harva esinev taim *Botrychium matricariae*, kuid *Sempervivum soboliferumit* ei kohatud, kuigi matkajahi teadete järele teda sääl pidi esinema.

Oktoobri alul toimus õppekäik P. Lode-raua peeglivabrikusse. Samal kuul refereeris õpil. A. Havakats teemal „Karusnahkloomad“. Ringi alla kuuluvast keemia-sektsioonis on olnud kaks töökoosolekut.

Praegu on maleringi korraldusel käimas maleturniir kooli meistri nimele. Osavõtt on elav (18 maletajat). Eriti rõõmustav on uute noorte mängijate osavõtt. Osavõtjast näib kõige rohkem lootusi olevat meistri tiitlile H. Korral ja V. Kurikul.

Tehnikaring korraldas 11. okt. referaatkoosoleku. Refereeris õpetaja hra K. Grimm teemal: „Narva raudteesilla ehitamine.“ Osavõtjaid oli 30 õpilast.

Enesekasvatusering uue ringina algas tegevust hiljem. Sellest tingitult pole ta suutnud küllalt intensiivset tegevust näidata. Ring on koos teiste Tartu keskkoolide juures asuvate usulis-eetilisi sihte taotlevate ringidega korraldanud kõnekoosoleku T. Pedagoogiumi ruumes, kus prof. K. Ramul kõneles „Spiritismist“ ja õp. H. Haamer „Spiritism ja ristiusk.“ Koosolekul viibiv kogukas kuulajaskond jälgis ettekandeid huviga.

I I L

SP, 782

TARTU POEGLASTE GÜMNAASIUMI JA KESKKOOLI ÕPILASKONNA AJAKIRI

TOIMETUS: Vastutav toimetaja – õpet. J. Adams on, päätoimet. – A. Havakats,
tegevtoimetaja – P. Hubel, toimetuse liikmed: V. Birk, L. Hindoala,
O. Linde, A. Tolpats, V. Valter.

 aastakäik.

NOVEMBER 1934.

Nr. 1.

Iilid.

Noorus on täis ülekeevat, sädelevat energiat.

Tal on seda ülekiülluses, nõnda et igapäevane harilik töö ja toimetus ei suuda seda raisata lõpuni.

Seepärast otsib ta teid, kuhu suunata tegevusse selle energia ülejäägi, mis jäädes pesitsema hinge rõhub ummistavalt rinda.

Vaja on seda paisata välja.

Ning iilina paiskub rinnus pakitsev seni väljendamata mõte, lausumata sõna valge paberilehe veergudele, nagu tormiil laeva valendavale purjele, püüdes kummutada alust, teda vihaselt hävitada.

Ent elus kogenud tüürimehe osav käsi laseb hävitava liigtuule üle purjepinna libiseda kahjutult lendu, ja kasutades vaid parajat ülejääki sunnib laeva kündma vahutavaid vooge...

Iilid, märgates, et nad ei saavuta loodetud tagajärje, väsivad peagi...

Nad vaibuvad ja annavad aset ühtlasele, parajale tuulele, mis — püüdmata alust hävitada — teda kannab hoogsalt teekonna lõppsihi, igatsetud kauge sadama poole...

Nõnda ka noorest hingest paiskuvad mõtteiilid muutuvad aastate möödudes, kogemuste salvestudes sihikindlaks ühtlaseks mõttevooluks, mis kannab inimpõlve edasi kaugemate, kõrgemate aadete poole.

Muutugu ka meie iilid ühtlaseks ja püsivaks tuuleks, kasuks kodumaale ja ta rahvale.

V. Negge.

Aastapäevaks.

22. XI 34.

Iga tähtpäev toob enesega kaasa teatud rõõmu ja ülevusetunnet. Ja kui me pühitseme oma kooli aupäeva, vallaku meidki see tõsine rõõm. Pühitsegem rõõmuga ka oma hingi, nii et see teisteski elevust looks! Sest praegune aeg vajab päikesepaistet, vajab rõõmusädelust, ja kes peaks seda kandma kui mitte meie, noored?!

*Endel Annus,
Õpilask. vanem.*

Viktor Masing 50-aastane.

4. oktoobril s. a. pühitses Tartu Poeglastegümnaasiumi matemaatika ja füüsika õpetaja Viktor Masing oma 50. a. juubeli - sünnipäeva.

Viktor Masing sündis 4. okt. 1884. aastal Repniku mõisas Virumaal mõisavalitseja pojana. Ta sai kodus alghariduse ja astus 7. jaan. 1897. a. Tartu Realkooli ettevalmistamisklassi. Lõpetas kooli 1905. a. Tegigi 1906. a. täienduseksami Tartu Aleksandrigümnaasiumi juures ladina keeles ja astus Tartu ülikooli füüsikamatemaatika teaduskonna matemaatika osakonda. Lõpetas ülikooli 1911. a.

and. math. astmega. Töötas assistendina Tartu ülikooli meteoroloogiakabinetis prof. B. Sresnevski juures. Oli kauemat aega Riia

Aleksandri gümnaasiumi füüsikamatemaatika õpetajaks. Pääle Riia langemist sakslaste kätte ta emigreerus ühes kooliga Saranski-Pensa kubermangu.

Kodumaale V. Masing tuli 1920. a. Ta õpetas füüsikat ja matemaatikat E. N. K. T. g. ja Tartu Kommertskoolis. Määrati 1. juulil 1921. a. Tartu Realkooli määraliseks õpetajaks. Aastal 1923. 1. aug. määrati V. M. Tartu Kommerts-gümnaasiumi, pärastise Tehnikagümnaasiumi inspektoriks, kellena töötas kuni mainitud kooli ühendamiseni Realgümnaasiumiga Tartu Poeglaste-

gümnaasiumiks 1. aug. 1931. a.

Hra V. Masing võib rahuldustundega tagasi vaadata eluteele, sest see on möödunud ühiskonna

ja isamaa teenistuses. Meie tunneme ja austame hra V. Masingut kui pedagoogi, kes ikka ja alati on aru saanud õpilaste soovidest ja püüetest ja kes ikka noor on olnud ühes oma kasvandikkudega.

Tartu Poeglastegümnaasiumi õpilaspere ühine soov on, et ta armastatud ja lugupeetud õpetaja veel kaua saaks rakendada omi pedagoogilisi võimeid meie rahva noore generatsiooni kasvatamiseks.

Rooma tsirkusest.

Rooma tsirkuses päätõmbenumbriks oli hobustel võiduajamine.

Vankri ette, millega sõideti, oli rakendatud tavaliselt neli ja kaks hobust. Kunstnikud omal alal sõitsid ka kuue, seitsme ja kümne hobuse rakendis. Vanker oli kahe rattaga, võrdlemisi väike ja kerge. Tavalises, s. o. neljahobuselise rakendis, seisid hobused üksteise kõrval. Vasakult äärmine hobune oli parim, n. n. „funales“ — teda kutsuti ka juhthobuseks. Temast olenes võit ja kaotus, sest pööramine kurvel olenes juhthobusest. Keskmised hobused olid ühendatud ikkega ja neid nimetati „introiugi“.

Vankrijuht seisis vankril, rõivasutatud käisteta tuunikasse. Pääs kandis ta kiivrit, mis varjas ka laupa ja põski, et anda kukkumisel kaitset. Käes hoidis vankrijuht piitsa, vöö oli tal lai nuga, millega hobused rakendist vabastati, kui juhtus õnnetus. Arstimina sagedaste õnnetuste puhul tarvitasid sõitjad kuldisõnnikut, kas veega segatult joogiks või palsamiks haavale. Ka keiser Nero olla nimetatud vägijooki tarvitanud, oli ju temagi võiduajamiste vaimustatud pooldaja. Vanker ja sõitja tuunika olid varustatud partei tunnusmärgiga — vastavas värvis.

Võidusõit algas selleks ehitatud väravate tagant. Sõit läks lahti, kui

starter viskas valge rätiku teele. Rätiku langedes avanesid väravad ja sõitjad kihutasid minema. Vaatamata et sõidutee äsja oli niisutatud, kattis sõitjaid varsti tihe tolmupilv, mida saatis rahva mõrgav ergutuskisa.

Sõidutee pikkus oli umbes 8,3 km ja see maa tuli katta ringteel. Kurved suurendasid sõidu hädasohtlikkust. Juhtus, et hobused komistasid ja kukkusid, siis teised kihutasid neile selga ja varsti püherdasid võistlejad ühises verises hunnikus.

Et sõit eluga mäng oli, siis olid vankrijuhtideks harilikult orjad ja vabakslastud roimarid, aga leidus ka vabu Rooma kodanikke sellel alal. Võidu puhul kingiti orjale vabadus. Autasuks anti varem palmioksi ja pärgi, hiljem aga raha ja kalleid riideid. Kuulsad võidusõitjad olla väga palju teeninud. Keiser Domitianuse kaasaeglane kuulus võidusõitja Scopus olla ühe tunni jooksul teeninud 15 kukrutäit kulda. Teisel olla sissetulek (Juvenalise järele) võrdunud 100 advokaadi sissetulekule. Iseäranis rikkad olid Oriendi võidusõitjad.

Kuulsad võidusõitjad olid publiku lemmikud ja kangelased. Neile luuletati laule, ja naised olid nende kindlad jumaldajad. Veel tänapäevani on säilinud monumente, mis on püsti-

tatud neile tsirkusekunstnikele, Rooma pööbli lemmikuile.

Aga võidusõitjate saavutised on küllalt tähele pandavad. Võidusõitja Scritus, valgete parteist, olla aja jooksul (a. 13—25 p. Kr., s. o. võidusõitjate vaesemal perioodil) võitnud 7 korda nelja ja 2 korda kahe hobuse rakendiga; 39 korda teise, 60 korda saavutanud kolmanda koha. Võidusõitja Crecens (rahvuselt maur) oli juba 13-aastaselt sõitnud nelja hobuse rakendiga. Ta oli 10 aasta jooksul (a. 115—124 p. Kr.) 686 korda võistelnud, oli sellest 47 esimest, 130 teist, ja 111 kolmandat auhinda võitnud.

Hispaaniast päritolev võidusõitja C. Apulejus Diocles punaste parteist ületab isegi sellised kuulsused,

nagu Flavius Scorpuse (eelnimetatu) ja Pompejus Musclosuse. Dioclesele on ta austajad ja partei püstitanud ausamba, kui ta 42-aastaselt võistlemisest loobus. Diocles alanud sõitu 18-aastasena nelja hobuse rakendiga. Ta startis 4257 korda ja võitis sellest 1462 korda, mõned võidud ta saavutas 6 ja 7 hobuse rakendiga. Hobustest, kellega ta võistles, saavutasid 9 nime „centenarius“, s. t. igaüks neist hobuseist oli võitjaks tulnud sajas jooksus ja üks isegi kahes sajas. Ta oli 118 võitu saavutanud ühe ja sama vankriga, mille järele vankri hind tõusis kohutavalt kõrgeks. Diocles oli esimene ja viimne, kes võitis 8 korda auhinna 50000 sesterti. Üldse oli ta saavutanud 29 iseäralikku auhinda, millega keegi pole hakkama saanud. Ta oli ühel päeval 2 korda 6 hobuse rakendiga sõitnud ja võitnud. Ühe võidu oli ta saavutanud, sõites piitsata, teise, sõites ilma ikketa ette rakendatud seitsme hobusega. Auhindadeks saadud summa oli 35863120 sesterti ligi 7,5 milj. Saksa marka. Dioclest suuremat võidusõitjat ei tunne ajalugu.

Aja jooksul jagunesid võidusõitjad klassidesse, nii nimetasid need, kes 1000 või üle tuhande võidu olid saavutanud, endid uhkusega „miliarii“.

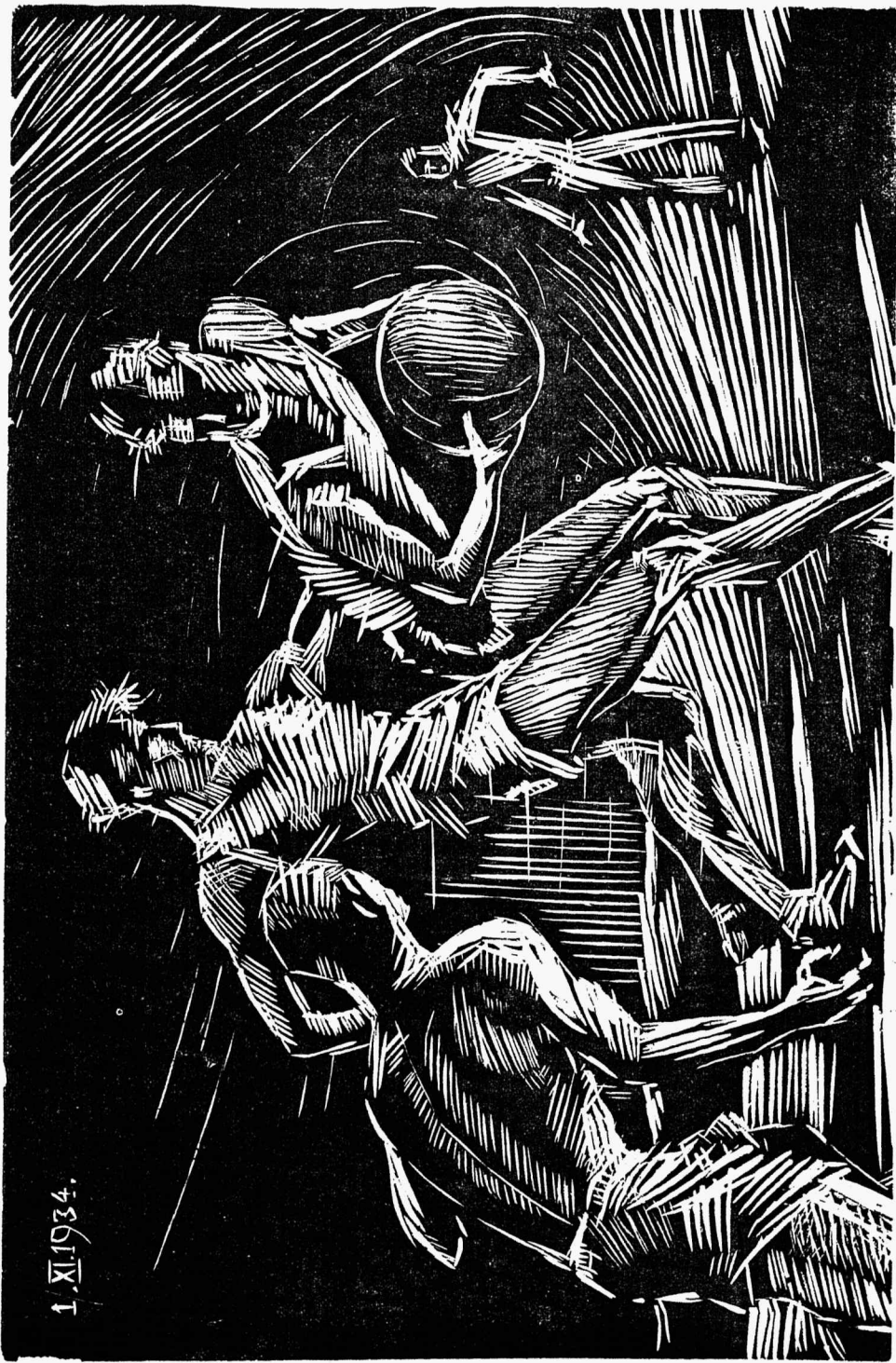
Võrdluseks Rooma võidusõitjaile olgu siinkohal toodud kuulsaima jockey saavutised. Kõikide aegade kuulsaim jockey Fred Archer (elas 19. sajandil) startis 570 korda, võitis 199 korda esimese, 126 korda teise ja 80 korda kolmanda auhinna. Küllalt tähelepanev saavutus, kuid Dioclese kõrval naeruväärt väike.

Huvitav on teada, kus kasvatati neid häid hobuseid, kelle kaasabil saavutati selliseid suuri võite. Paremad tsirkuse hobusedtoodi pro-

Kord ja puhtus majjal

1. XI. 1934.

V. Birk.

Võistlusteos.

vintsist. Ka Itaalias leidis mõningaid hobusekasvandusi, nagu Apualias ja Calaabrias. Iseäranis suured hobusekasvandused asusid Sitsiilias. Endised hiiglaviljaväljad olid jäetud karjamaadeks hobustele, sest hobusekasvandus oli tasuv ettevõte. Tore ja kuulus Süüria pealinn Antiochia nägi oma tsirkustes õilsaid loomi, kes võrsusid Tajo ja Quadalquiviri aasadel.

Hobuste treening algas kolmeaastaselt, Võistlema pandi nad viieaastaselt. Tsirkusehobuste vastupidavus oli määratu. Hobune nimega „Tuscus“ oli võistelnud juithobusena roheliste parteil 386 korda. 100 võidu järele nimetati hobust „centenariuseks“ (nagu juba märgitud). On iseenesest mõistetav, et kuulsate hobuste hinnad olid äärmiselt kõrged. Ka meie päevil makstakse häädest ratsahobuseist kõrget hinda. Võidurikkaist hobuseist liikusid tsirkuse rinkondades legendaarsed lood. Üks kuulud juithobune olla juhi langedes ise võistluse lõpule viinud. Hobuseid-sangareid austati vääriliselt. Caligula nimetas täku „Incitatus“ konsuliks. Päev enne võistlust valvasid sõdurid hobusest-konsuli järele. Nero andis kuulsaile hobuseile nende vanaduse päevil prii ülespidamise.

Võiduajamiste korraldajaiks olid harilikult kapitalistide ühingud ja rikkad orjad ja hobusekasvanduste omanikud. Võistluse reegli järele võis ainult neli vankrit korruga võistelda. Nii tekkisid neli ühingat, kes igaüks saatis ühe võistleja välja. Vankrijuht ja vanker olid varustatud ühingu tunnismärgiga, vastava värviga (eespool juba mainitud), mille järele ühingat ehk parteid nimetama hakati. Partei eesotsas seisis üks või enam direktoreid (domini factionum), kes harilikult põlvenesid kõrgemast soost. Mõni

vankrijuhtki on sellise kõrguseni välja jõudnud.

Partei personaal koosnes väga paljudest isikuist. Seal leidis vabu palgalisi ja orje igalt ametialalt.

Parteide tallid asusid Roomas kapitoli jalal, Flaminuse tsirkuse lähedal. Nad olid enamasti keisrite poolt ehitatud. Keiser Vitellius oma lühikese valitsuseaja kestes oli selleks kulutanud suuri summasid. Galigula armastas tihti liikuda roheliste partei tallide juures ja seal isegi einetada.

Partei värvid olid punane, valge, roheline ja sinine. Alguses olla ainult kaht esimest tarvitatud, kuid misajast pääle, on teadmata. On arvata, et värvide ja parteide ajalugu ulatab tagasi keisrriigi algusesse. Roheline ja sinine partei tekkisid hiljem, kuid nad tõrjuti vanemate parteide poolt tagaplaanile. Nelja värvi parteid leidis Konstantinoopolis veel 9. sajandil.

Värvide järele lõhenes Rooma seltskond kuni orjadeni parteideks. Partei elul oli määratu mõju Rooma elu-olule.

Keisrid ei takistanud parteielu, nad isegi edendasid seda, sest see juhtis kodanikkude tähelepanu poliitikast kõrvale. Keisridki võtsid osa parteielust. Nad ei leppinud nime-lise osavõtuga, vaid läksid tegudeni, nimelt türanniseerisid halastamatult vastasparteisid. Galigula laskis vaspartei vankrijuhi ja hobused mürgitada. Aga on tähelepanav ja huvitav, et võidusõitute kirglikud pooldajad ja parteielule kaasalööjad olid keisrid, kes Rooma riigis pole midagi nimetamisväärset korda saatanud pääle lõbutsemiste, metsikuste ja orgiate.

Partei värvidel oli teatud sümboolne tähendus. Võidusõitjad surid, keisrid langesid, aga värvid jäid.

Partei huvid seisid kõrgemal hari-likult riigi saatusest.

Kuigi valitses riigipiiril sõda või rahu, ikka käratses rahvas tsirkuses, ikka oli tähtsaimaks küsimuseks, kas võidab sinine või roheline, valge või punane. Veriste vaatemängude ja sõdade tagajärjel toorestunud rahvas arendas tsirkuses veriseid lööminguid partei au eest.

Kui ristiusk vanad jumalad troonilt tõukas, võistlesid tsirkuses parteid endiselt ja kristlased käisid tsirkuses endiselt. Nad õigustasid võidusõite pühakirja abil: Elias olla ka vankriga taeva sõitnud, sellepärast ei võivat vankrisõidu-kunst papp olla.

Paavst Leo Suur kaebas, et võidusõidud rohkem rahvast kokku meelitavad kui märtrite mälestamise protsessioonid.

Kui barbarid Cirta ja Kartaago müüre ähvardasid (a. 439), kirjutab Presbyter Salvianus, olla nimetatud linnade rahvas käratsenud võiduajamisil. Kui Trier kolm korda oli vallutatud ja purustatud, nõudsid ellujäänud kodanikud tsirkusemänge.

Parteielu tõusis haripunkti Konstantinoopolis. Sääls seisis partei heaolu kõrgemal kui sõprus, sugulus, ja kõrgemal kui usk, seadus ja isamaa. Ka naised haarati parteielu keerisesse. Need faktid näitavad, kuivõrd langenud oli Ida-Rooma kui ka Lääne-Rooma vaimuelu. „Hobuste võidusõidud“, ütleb Choricus keiser, Justinianuse kaasaegne, „asetavad vaatlejate meeled enam märatsusse, kui et nad neid lõbustavad“. See tsitaat näitab, kui suurt mõju avaldasid hobuste võiduajamised Rooma seltskonna barbaaristumisele. Nika mäss, mis on seotud parteieluga, oleks keiser Justinianuse elu maksnud, poleks teda mitte väepäälilik Belisari truudus päästnud. Aga see rahutus nõudis elu umbes 30000 inimeselt.

Võidusõitude ajalugu algas keisrite ajaga ja varises ühes sellega minevikku. Viimased võidusõidud korraldati gootide kuninga Totila poolt 549. a. Võidusõidud ja sellega seotud parteielu aitas kujundada Rooma kodaniku iseloomu selleks, et teda võib karakteriseerida järgmise lausega: Panem et circenses.
P. Hubel.

Üle Varangerfjordi.

H. Kauri.

See on metsik, ürgne — puutu-matu looduse südamaa — mis laiub kümnete ja sadade kilomeetrite kaupa ümber väikese Petsamo asulapesa. Läände, lõunasse ja itta ulatuvad hallid tundrad, vaheldudes lapi kasemetsade valeda rohelusega — kuni ääretud okasmetsad neid asendavad lõunas, et omakorda

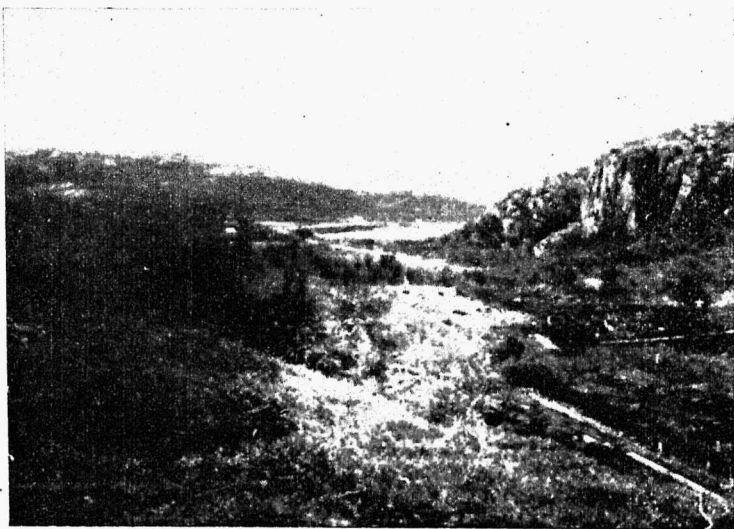
küündida kaugele, üle Lapimaa piiride, Soome südamaile. Põhjas aga palistab Jäämere rahutut randa mä-gine, taimestikuvaene kaljumaastik—võõrasemalik, karm — külmakõrb. Ometi on siiagi tühismaale inimene endale rajanud eluvõimalusi. Kalju-mägede varjus, Petsamo orus märkevad Petsamo, Parkkino, Trifona

kolme asularühma, milliseist viimane fjordi rannal moodustab esialgse Soome jäämere-sadama.

Siit kavatsesin jätkata oma matka üle Varangerfjordi Finnmarkeni rannadele. Väike mootorlaev „Juho Vesainen“ libises kergelt põhja suunas ja peagi sulgusid kõrged fjordi-seinamid tihedalt meie ümber. Liikusime Lapi-Soome kavandatud Jäämere kaubateel. Lääne poolt kostvad plahvatuste mürsud teatasid

mat. Praegused tühjad rannad peavad tulevikus avama Soomele arktise rikkused ja võimalused. Siia tahetakse kujundada Jäämere kalastuskust ja siit kaudu lähetada ilmaturule loodetavad Lapimaa aarded — maagud ja maarded.

Esiialgu on aga inimene suutnud veel vähe segada ürgset loodusepilti ja väike „Juho Vesainen“ on üks neid väheseid, mille mootoritakt aegajalhäirib fjordivete omapärast rütmi.

Maantee rajamine Trifona orus.

maantee raiumisest kaljudesse. Jäämere suur autotee, mis algab Rovaniemis ja lõpeb 500 km põhja pool siin Petsamo fjordi rannal Liinahamari kalurionnide kohal, oli juba valminud Trifonast saadik ja nüüd jäi veel võita mõnekümne kilomeetriline kaljumäestik. Petsamo vallutamise ja Soome saavutanud pääsu ilmamerele ja Jäämeri uue osaleja oma mõõtmatuile varadele. Samasse Liinahamari maanteelõpppunkti rajatakse esimest soome jäävaba sada-

Hallid udupilved on laskunud ähvardavalt madalale ja mähivad juba kaljuseinamite kõrgemaid tippe. Jäämerele pöördunud tuul puhub arktisest külma, mis ebamugavalt tungib lõunapoolse suvesoojusega hellitatud matkaja riidesse.

Vaevalt oleme aga läbinud fjordi suu, kui ebatavaline loodusepilt haarab vaatlejat ja sunnib unustama raske merelainetuse ja külma ebamugavuse. Meie ümber hargneb põhjamere linnuäggede grandioosne

linnuelu. Toiduküllane põhjameri võimaldab paljastel kaljumägedel säärase liigirikka ja isenditerohke linnuasustuse, millele kuskil sismaal ei leidu vastet. Äsja vaatepiirile kerkinud Heinäsaared, Pummanki kaldajärsakud Kalastaja poolsaarel ja Petsamo fjordi suudme rannakaljud koondavad ühe säärase — olgugi väiksemamõõdulise imeasustuse. Arutu hulk kolmevarbalisi kajakaid (*Rissa tridactyla*) lendleb ühes kala- ja hõbekajakatega ranna-

duda laintesse. Mida kaugemale jõuame fjordi suust, seda arvukamaks muutuvad lunnid. Nüüd ilmuvad ka esimesed kormonakid, kelle mustad siluetid kerkivad ootamata lainete vahele ja peagi jälle kaovad kiirel lennul. Ka üksikud toredad algid (*Alca torda*) ristavad laevateed, kuid asjata otsib minu kiiker neid rannakaljudelt, mida elustavad vaid kolmevarbakajakate laskunud parved ja kaljujalameil kormoranide kohmakad kujud.

Vaade Vadsöle merelt.

kaljude kohal ja laeva ümber. Mõned pruunvalged röövkajakad, tulles maa poolt, lendavad Pummanki suunas. Elavas tegevuses on arvukad krüüslid. Helevalgete tiivapeeglite helkides lendavad need mustjassulised linnud rannalt merele ja jälle tagasi. Eriti haruldast pilti pakkuv on aga lunnide (*Fratercula arctica*) nauditav mäng. Arutul hulgal lendleb neid oma koomilis-asjaliku ilmega mere kohal ja ranna suunas, laskudes aegajalt lainetele, sukeldudes ja kukerpallitades vees. Mõni neist lendab uudistades laeva parda kohale, eredavärvilise punaka noka sätendades, et varsti jälle eemalduda või samas toreda kukerpalliga ka-

Sünge — pruun-ruskekaljuseinam aga saadab meie laevateed kõige lähedamast lähedusest, sulgedes vaate lõunasse Sör-Varangeri sismaale. Vaid siin-sää! kaljupragudes ja lõhanguis märkab silm arga rohelust, kas mõne samb!a või vaevakase näol — muidu vaid mustruske graniit ja siniroheline merevesi.

Meie lähenedes Kirkenesis muutub rannajoon järjest rohutumaks, et otse Kirkenesi fjordidesse sissõidul moodustada arvukaid kaunikaldalisi skääre. Lühikese peatuse järele Kirkenesis jätkan matka juba Norra reisiaurikul. Väljunud Kirkenesi fjordidest, suundume otsekursil põhja — risti üle suure Varanger-

fjordi. Peagi kaob silmapiirile Sör-Varanger'i kaunis rannik ja ühes sellega jääb harvaks ka merelindudest saattjaskond. Veel vaid mõned võimsad hõbekajakad ja üksikud väikesed kolmevarbakajakad ei raatsi lahkuda auriku kiilivee kohalt.

Lähene me Varangerfjordi kalariikkaile ja omaaegseile kuulsaile vaalapüügivesile. Kui möödunud sajandi lõpukümneil harpuunkahurid ka Norra vaalaküttide poolt tarvitu-sele võeti — muutus tasuvaks ka Norra rannikut rikkalikult asustavate vaguvaalade (*Balaenoptera*) püük ja nende suurtöenduslik kasustamine. Igale poole Finnmarkeni rannale tekkisid vaalatööstused ja eriti suureproduktsooniliseks kujunesid käitised Varangerfjordil Vadsös ja Vardös, kuna nad asusid rikaste vaalavete kättesaadavuses. Halastamatu röövpüük, kestnud mõned aastad, mõjus hävitavalt vaalade arvule, mis hakkas järsult kahanema, ja Norra valitsus oli lõpuks sunnitud 2-he miili laiust rannavett vaalade kaitsealaks kuulutama, et noorile vaba kasvuvõimalusi säilitada. Säärasesse kaitsepiirkonda kuulub osaliselt ka praegu läbitav Jäämere ala ja sellega vahest ongi seletatav

võrdlemisi rikkalik vaalade ilmuvus laeva lähedusse. Siin ja säääl kerkib lainete vahele tugev must turi, mis lühikese aja järele, vee peal võimsat kaart kujundades, jälle sügavusse kaob. Enamasti on need üsna väikesed umbkaudu 8—10 meetri pikused eksemplarid, kuid paaril korral võis näha ka tunduvalt suuremaid loomi.

Mõnetunnise sõidu järele lähene megi Ida-Finnmarkenile. See särab eemalt veel nüüdki suve lõpul heledais lumelaiges. Madalam rannala on küll lumevaba, kuid kaugemal kõrgemal mägedel domineerib lumevaledus. See jätab omapärase talvise mulje ja laseb ühes nukrate pruunrohekate tundralagendikkudega tunnetada karmi arktise kliima valitsust.

Varangerfjord on ületatud, juba paistab Vesisaari-Vadsö, paarituhandelise elanikkonnaga poolsoome, poolnorra kaluritelinn, ja siis kannab laev meid piki Finnmarkeni randa veel põhja poole imelisesse saare linna, Finnmarkeni võtmesse Vardöse. Säääl lõpeb minu mereteet ja kutsuvad sisemaa inimtühjad tundrad.

Maa ja taeva vahel.

Kutsuvalt — otse meelitavalt seisab purilennuk valge kajakana stardivalmilt mäeharjal, „nokk“ vastu tugevat läänetuult, mis keerutab eemal maanteel määratuid tolmu-pilvi ja rebib üleannetu poisikesena puude lehti.

Kui kinnitan ennast rihmadega järjekordseks õppelennuks purilennuki ainsa istime külge, läbivad pead tuhanded mõtted eelolevast lennust, alles möödunud koolitööst, eksameist, matemaatikast ...

Ühtki neist ei saa kinni haarata — kõik nad jooksevad pöörase kiirusega läbi aju ja haihtuvad siis. Nii mõtiskledes kuulen enda kõrval instruktori rahulikku, ettevaatlikkusele manitsevat häält — ma ei pööra sellele tähelepanu, sest olen liiga ametis oma mõtetega — olen hajameelne. Olen alati hajameelne, kui tuul kohiseb puude ladvus või vilistab telefonitraades.

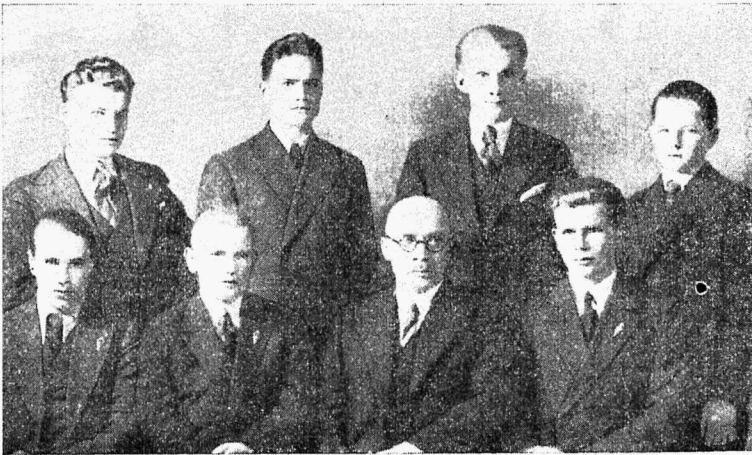
Viimaks on sidemed kinni, haaran parema käega juhtkangi, sean

selle algseisu ja olengi valmis tõusuks.

„Valmis — let us go!“ hüüan ja juba venitabki stardimeeskond kummikõit, mille abil purilennuk esialgse tõusukiiruse saab, et siis hiljem iseseisvalt planeerimist alla orgu jätkata.

Kaks stardimeeskonnast, kes hoiavad purilennukit sabakargust, et see enneaegselt lahti ei pääseks,

— „Kolksti“ — lööb sabakark veel vastu mätast ja olengi õhus. Maapind vajub järjest sügavamale ja sügavamale minu alla. Tunnen vaid tasast korrapäratut õõtsumist ja kuulen tuule vingumist trossides. Lükkan juhise veidi ettepoole, et alata liuglemist, sest kummikõie elastsusest ammutatud kiirus hakkab kaduma. Purilennuki nina kaldub veidi allapoole. Siis järsku — tu-

„Jili“ toimetus.

Istuvad: V. Birk -- toim. liige, A. Havakats — päätoimet., I. Adamson — vastutav toimet., P. Hubel tegev toimet. Seisavad: V. Valter, L. Hindaala, A. Tolpats, O. Linde — toim. liikmed.

paluvad mind ka oma maapäälseid kaaslasid, see tähendab muidugi neid endid, lendamise ajal mitte unustada. „Mitteunustamise“ all nad mõtleavad, et toaksin purilennuki tervelt õhust alla, sest järgmisena lendab muidugi, kui lennuk terveks jääb, üks neist.

Vahepeal on kummikõis viimase võimaluseni välja veninud ja vaevu on tuul jõudnud minuni kanda instruktori käskluse „lahti“, kui tunnen teravat tõuget. —

gev tuuleil — kuulen, kuidas vile kandepinna hoidtrossides muutub teravaks, järsuks. Purilennuki esiots vajub täiesti alla. Liuglemine läheb üle järsuks kukkumiseks. Kuid niisuguseid tujukaid tuuli ma juba ei karda — nendega on mul varemgi olnud kokkupuutumisi. Tõmban juhise veidi enda poole ja juba vajub jällegi maa minu all järjest sügavamale — ma tõusen uuesti. Olen jõudnud tõusvate õhuvoolude valdkonda. Tänu suurele tuulele

on täna tõusvad voolud iseäranis tugevad ja ma kerkin üha kõrgemale. Kuid kahjuks see tõus ei kesta kuigi kaua, ja jälle pean juhise kiiruse säilitamiseks ettepoole lükkama. Nüüd muutub lend rahulikumaks. Tuul näib raugevat.

seistes liikumata kohal, kus olid minu tõustes. Arvatavasti pole neist keegi pärast minu tõusu sõnagi rääkinud, sest jälgida kaasõpilase lendu on hoopis midagi närveköditavam, põnevamat kui lennata ise. Viipan neile — nad viipavad

V. Birk.

Sõda.

Purilennuk loobub endisest hüplemisest jätkates lendu sujuvalt.

Pühendan oma tähelepanu alloleva maastiku vaatlemisele, tehes seejuures instinktiivseid liigutusi juhisega tasakaalu ja kiiruse säilitamiseks.

Vaatan üle õla taha, näen oma kaaslasi, kes mulle järele vaatavad

vastu, nähtavasti hüüavadki midagi, kuid suur tuul lämmatab hääle.

Vaade siirdub pöösastikule, puile. Kui huvitavad ja iseäralikud nad täna on. Kõik oksad, lehed ja isegi ladvad on tugevast tuulest painutatud ühte suunda nagu daamide soengud, mis äsja kammi alt vabanenud. Puude va-

hel vilksatab kitsas valendav pael, see on jalgrada. Sellest veidi vasemal on järv, palistatud tumerohelise kõrkjavööga, kuhu kaovad valgete harjadega lained.

Järve vastaskaldal asub linn oma koomilise, pudrunuiataolise veetorniga kontrastselt moodsa raekoja kõrval. Neid kahte vaadates pean tahtmatult muigama — nad tuletavat nii väga meelde Dicki – Doffi.

Otse minu all töötavad heinalised, võtavad loogu kokku. Mõni heinalisist toetub rehavarre najale ja pea kuklas vaatab üles. Viipan neilegi, kallutan tervituseks demonstratiivselt purilennuki kandepindu kord paremale, siis vasemale. Nüüd katkestavad ka teised loovõtjad töö ja vaatavad üles. Kallutan purilennuki ühele kandepinnale, et pöörduda, ja tahan anda jalgrooli, kui korraga — kogu purilennuk väriseb, rappub. Kandepinnad nagisevad, nagu oleks neil kavatsus murduda.

Enne veel kui suudan midagi ette võtta, on purilennuk juba tuule võimuses ja minu pahameeleks suunab ta oma „koonu“ üles pilvise taeva poole nagu huluv koer. Lükkan kohe juhise täiesti ette — kuid hilja — purilennuk on kaotanud kiiruse ja ei alistu enam roolidele. Välgkiirelt meenub instruktori õpetus — lükka juhise ette ja oota ...

Nüüd hakkab purilennuk vajuma sügavusse, parem kandepind ees. On jube istuda langevas lennukis tegevuseta, ainult oodata ... Ootusega ühineb kartus, vahest olen liiga madalal — ja siis ... Jälle läbivad pead tuhanded mõtted, kuid nüüd on nad teistsugused — koguni teistsugused kui enne tõusu. Kooskõlas mõtetega jooksevad sil-

made ees kujutused rusudest, haigepalatist, lõikuslauast ...

Vahepeal maa ligineb järjest kasvava kiirusega. Purilennuk keerab kukkudes uuesti nina ette. Nii on palju mugavam kukkuda — nüüd vähemalt näen, kuhu kukun. Kiirus suureneb — tuul trossides hakkab uuesti vilistama — esiteks tasa, siis järjest valjemini. Tuttav vile trossides sisendab minusse rahu, vankumatu rahu. Käsi hoiab krampelikult, kuid täiesti kindlasti ja rahulikult juhist.

Nüüd tõmban pikkamööda, ühtlaselt juhise enda poole. Hambad on surutud üksteise vastu. Ootan — kas tõuseb, või — või ...

Aga siiski — tõuseb — purilennuk tõuseb — on saavutanud lennukiiruse uuesti. Maa pöörleb silmade ees — vilksatavad mööda kõrkjad, järv, vastaskallas, pilvine taevas ... Kuulen, kuidas kõrge luhahain purilennuki suusatalda kõditab.

Purilennuk on tõusnud järsu kaarega, puudutades suusaga rohulatvu, uuesti mõne meetri kõrgusele maapinnast. Veel mõni sekund ja ma olen sunnitud maanduma, seejärel pean ruttu orienteeruma eeloleval maastikul. Heidan kiire pilgu üle maastiku ette: vasemal kivid, paremal võsa ja selle taga kohe lainetav järv. Pean maanduma eespool kive, sest üle lennates satun järve.

Vajutan juhise — jälle kohiseb suusatald luhahainas — ja juba puudutabki suusk maad. Siis libiseb purilennuk veel mõned meetrid mööda künklikku vesist luhta ja jääb seisma.

„Noh sõber — sul vedas täna,“ ütlen endale ja päästan hoidrihmad valla. Pööran ennast istmel ringi

ja otsin silmadega kaaslasi, kes liginevad joostes. „Noh! Mis vigurlendu sina tegid?“ hüütakse juba suurest kaugusest.

„Ei noh — mis nüüd vigurlendu — ma vaid katsusin, kuidas roolid töötavad!“ vastan ja tõstan

purilennuki saba õlale, nagu poleks midagi iseäralikku sündinud. Kaaslased lükkavad kandepindadest, ja nii purilennukit enda ees lükates sammume mäkke, et sealt uuesti alla orgu lennata.

J. Kark.

Lumetuisk.

Tuiskab lund.

*Puhub haledasti huludes tuul,
Kisub ahastuses kokku ta huul,
Karjub ja kiunub sajataval suul,
Liigub kord tasa, kord kiirelt kui kuul.*

Lendleb lund.

*Lumi, külm, tuulena lõikab mu lihha,
Vastu mu nägu ta kustutab viha,
Praegu on vihane, nüüd tal on iha
Lõhkuda, rebida, tungida kehha.*

Pühib lund.

*Tuul suurteks hangedeks kokku ta toob
Ilusaiks mägedeks, lossideks loob.
Vägevad, tugevad on tuulehood,
Jää-kaane all vaikivad vetevood.*

Langeb lund.

*Vaikselt hõljudes langevad helbed,
Vaikinud tulehood, nüüd nad nii helded.
Kadunud tuulehood, kadunud tuisu-teed,
Vaikselt langevad helbed nii kerged.*

Harald Ratassepp.

Mälestuskilde keskkooliajast.

Need mälestused puudutavad veneaegset reaalkooli aastail 1899—1904. Tulin reaalkooli läbi mitme teise kooli, need olid: vallakool, kihelkonnakool ja progümnaasium. See oli pikk keerdkäik ja aega raiskav päris õigustega keskkoolini; sest reaalkooli pääsemiseks oli mul tarvis eksam teha ja siin selgus, et olin paari klassi võrra nõrgem, kui olin varem arvanud. Reaalkooli pääsemisel olin 16 a vana ja lõpuni seisis ees veel 5 klassi.

Seesuguse keerdkäigu pidid mitmesugusel põhjusel paljud maapoisid läbi tegema, enne kui soovitud

õigele teele said, mis neid ülikoolidesse viis. Põhjuseks oli päälle muu vanemate ja teadusehimulise noore enese puudulik informatsioon koolidesse pääsemise nõuetest; sagedasti ei riskinud vanemad lapse koolitamises korraka n. ü. liiga suurt lendu võtta, vaid mindi selles edasi järkjärgult — vanemate varanduseliste võimete ja lapse oma püüete kohaselt.

Nõnda ei ole ime, kui väga palju eesti poisse päris korraliku töö juures alles 20—21 aastasel ülikoolidesse pääsesid. Olime siis päris vanad ja kogemustega mehed, sagedasti ka sõjateenistuse liisu alt

Rühm eesti rahvusest õpilasi (istub laua taga K. Tarrask, praegune maksuinspektor Tartus), tema kõrval istub Otto Peterson, maas G. Hellat, (praegu arhitekt Tallinnas), Tartu Poeglastegümnaasiumi ühe eelkäija saksaagese Tartu Reaalkooli (Dorpatar Realschule) eelviimasest klassist (secundast) aastal 1888.

See kool asus Riia tän. nr. 12 (praeguse Tütarlastegümnaasiumi ruumides). Õppekeeleks oli saksa keel, kuid õpetati juba ka vene keelt. Direktor oli Johannes Ripke.

Õpilased kandsid väikest musta sirmiga mütsi, millel punane pael all ääres.

läbi käinud, kui ülikooli astusime. (Nüüd sünnib see „samm ellu“ aga keskmiselt juba 18-aastaselt).

Reaalkooli õppekeeleks oli tol ajal vene keel ja õpetajateks, pääle erandite, venelased; õpilasteks aga enamikus eestlased. —

Nüüd ilmub Poeglastegümnaasiumis, mis on kuidagiviisi vana Reaalkooli järglane, õpilastel oma ajakiri, on lubatud ja soovitatud ringid erialade ja huvide järele ja nende koosolekud; soovitatakse elavat osavõttu rahvuslikkudest sündmustest jne. Nõnda võimaldatakse praegusele õpilasele juba keskkoolis teatud süvenemine erialadesse ja veel enam — teatud ettevalmistus tulevaseks seltskondlikuks tööks.

Meil, tol vene ajal, oli kõik selline asi lubamata. Võib olla, kui see

oleks sündinud vene keeles ja meeles, oleks ehk midagi sellesarnast lubatud. Seda teed aga ei katsutud. Kes seda oleks tahtnudki katsuda. . . Selle asemel püüti käia kaudset, konspiratiivset teed — kuigi alatises hirmus kooli poolt tabatud olla. Oma ajast mäletan ühte päämiselt kirjandusliku sisuga „põrandaalust“ ajakirja, mille ümber oli koondunud rühm eesti poisse. Toimetajaks ja „trükkijaks“ oli IV kl. õpilane A. Ott. (Oli isemoodi andekas poiss, ei lõpetanud aga kooli ja sai temast hiljem kahjuks väga tige tegelik kommunist, kes 1914. a. Tartuski tuttav oli). Ajakiri paljundati šapirograafi abil.

Ettevõtte lõpetas see, et kord lilla trükitint „trükkija“ käed hirmsasti ära oli määrinud ja see saigi

Tänapäeva õpilastüüp.

laste kantidega krae lõkkadel. Täies tööpäevamundris oli mees aga alles siis, kui tal raamaturaniits oli veel korratikult turjal.

Koolipoiss veneaegselt Tartu Reaalkoolist aastal 1902. Kool asus siis Riia tn. nr. 12 (kus praegu Tütarlastegümnaasium). Õppekeeleks oli vene keel. Eestlasile anti usuõpetust eesti ja sakslasile saksa keeles. Direktor oli kurikuulus venestaja V. P. Sokolov.

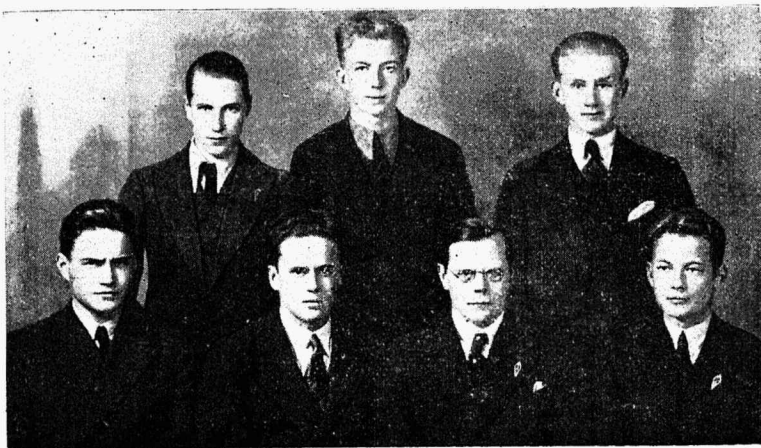
Õpilased kandsid hallist riidest munderülrikonda; kuue pääl musta laia rihma vaskse pandlaga, millel olid venekelsed tähed Ю. P. V. (kooli nime alg tähed); müts oli laia põhjaga nokamüts rohekasmustast kalevist kollaste kantidega, ees kaks „kuldset“ lehte ri-tamisi, nende vahel samad kooli nime alg tähed. Sinel oli rohekasmustast riidest kollaste (vask) nõõpidega jakol-

koolis asja äraandjaks. See ajakiri ei olnud aga kaugeltki ainuke.” —

Üks rühm õpilasi käis 1902/03 õppeaastal koos Tähe tn. nr. 15, kus asusid mõned õpilased, nende hulgas ka allakirjutanu. Harjutati siin end kirjanduslikkudes ja teaduslikkudes ettekannetes jne. Sellest rühmast mäletan P. Ruubelit (praegu adv. Tallinnas), Ed. Ehrlichi (praegu

kas järg ja lõpp ka valmis said, ei ole mul teada); „Aja arvamisest mitmesug. rahvaste juures“ (ref. E. Ehrlich), „Eesti edenemisest“ (ref. M. Pill), „Eesti kirjandusest“ ja „Eesti rahva iseloomust“ (ref. allakirjutanu).

Häämeelega sooviksin võrdluseks teada, missugused teemad huvitavad praegu — tollest ajast on möödunud

T. P. G. õpilaskonna juhatus.

Istuvad: L. Hindoala — kirjat., E. Annus — õpil. vanem., V. Neggo — direktor, L. Märss — õp. vanema abi. Seisavad: V. Birk — kirjat. abi, B. Allik ringide juhatajate esindaja, A. Tolpats — laekur.

agronoom ja teg. põllumees), M. Pill'i (praegu Sordikasvanduse juh. Jõgeval), K. Šumann'i (†) ja J. Ruubelit (praegu arst Tallinnas).

Millest neil koosolekutel räägiti, seda ütlevad kõnede teemad, mis mul juhuslikult säilinud toleaegetes märkmetes. Need olid järgmised: „Pildid meie esivanemate elust“, „Vanade eestlaste sõjapidamisest“, (mõlemate referent P. Ruubel); „Soome sepa poeg“ (sama autori omakirjutatud näidendist I. vaatus;

üle 30 a. — minu nooremaid poegi Tartu Poeglastegümnaasiumis ja teisteski keskkoolides.

Realistide osavõtust Koidula sünnipäeva pühitsemisel (1902. a.) ja Kreuzwaldi sünnipäeva pühitsemisel ehk edaspidi.

Spordimeestele ehk on huvitav teada, et vanas Reaalkoolis umbes 35 a. eest juba ka jalgpalli löödi. Seda uudset asja õpetas sääl võimlemistundides õpetaja A. Punga.

J. Mi.

T. P. G. õpetajate mõningaid iseloomujooni.

„Igal kannatusel on piir“ — midagi sellist olevat keegi suurvaim väljendanud — nii ka minu kannatusel. Olen juba tundide kaupa higist nõretades, tindist mustendava sulega paberile „silmi teinud“ kaheldes, millest ja mida kirjutada. Lõpuks otsustanud, luban enesele vabaduse kulutada pudeli-põhjas „õhkava“ tindi T. P. G. õpetajate inimikkude harjumuste esilemanamiseks, nii nagu nad minu aju peeglilisel tagapõhjal on säilinud. Olles aga teadlik, et härrased ajakirja toimetusest ruumi lubamisel äärmist kokkuvõidu taotlevad, olen sunnitud piirduma sellega, et vaid olulisemaid jooni iga õpetaja juures esile tõstan — ja sedagi „kokkusurutud“ kujul.

Ent olgu! sissejuhatuselt teemale siirdudes alan tähestikulises

järjekorras, kus esikohal asub teatavasti täht „a“:

Adamson, J. Sarvprillidega sõbrustav, sirge kõnnakuga ajaloolane, majandusteadlane ja — õnnetuseks ka õpperaamatute autor. Tuuline vaimuvabaduse pooldaja, ent tikub õpilaste vaimu orjastama õpperaamatute kuhja all. Viimaseid on tal kombeks õpilaste kiuste järjekindlalt igal aastal trükist avaldada. Omab põhimõtet, et õpilane ilma n. n. uute sõnade tagavarata on ettekujutamatu (vist läheneb sel juhul õhule). Toob konkreetseid näiteid, kuidas keegi õpilane polevat suutnud eritleda mõisteid „kosmograafia“ ja „kosmeetika“, defineerib ise ülitäpselt need mõisted ja loob vaid uusi sõnu juurde. Lisaks peab mainima, et ta on tähelepanuväärival kohal — vastutava toimetajana — kooli ajakirja juures ning hoiab kooli juures asuval humanitaarringil „filosoofiliste“ referaatidega hinge sees. Lühidalt — energiline ja väsimata tööline. Peale õeldu juhatab ta ülikoolis ajaloo ja kod. õpetuse metoodilist seminari, viies üliõpilasi lähemale õpetaja vastutusrikkale kutsele.

Bruus, K. Prillekandev, tõsise näoilmega ja ehtsa inglispärase häälamisviisiga, alati enesesse süvenenud õpetaja, kes kasvatab kooli inglise vaimus. Kui talle uskumiväärset nägu tehes mõningad usutavad faktid Inglismaa olemasolu kohta (arusaadavalt inglisi keeles) oskad esitada, võid imekergelt „õnnestava“ hinnangu 4 või isegi 5 vääriliseks saada. Osutab haruldast järjekindlust klassitööde korraldamises. Armastab sageli pliiaatsi-

Distipliiniga tuleb harjuda.

taolise esemega vastu lauda koputada, kui klass „sumiseb“. Lisaks on tüseda „Inglise keele grammatika“ autor, mille tüsedust muidugi õpilased oma ajudega „mõõdavad“.

Grimm, K. Väikesekasvuline pedagoog, kes jalutades hoiab käed seljal ja pilgu põrandale suunatud. Eriti aga torkab silma ta alati muigel nägu — ja see mõjub kuidagi julgustavalt ning lõbustavalt. Omab omapärast, vaimukusest sädelevat kõneviisi. Oma rikkaliku huumoriga oskab ta klassi satutada otse „mõirgavalt-lõbusasse“ tujju, ent oskab säilitada samal ajal distsipliini. Viimase oskuse eest võlgneb tänu oma erihuvidele: ta on nimelt vaimustatud kaitseliitlane. Ning oma suuri militaristlikke kogemusi jagab ta heldel käel ka õpilasile-kaitseliitlasile.

Tegeleb edukalt elektrotehniliste küsimuste lahendamisega nii õpilasperes kui ka ülikoolis, viies üliõpilasi lähemale õilsale insenerikutsele.

Haamer, E. Sale, musklikas, tumedajuukseline ja lõbusaimeline kaju, omades seega eeldusi sportlikeks huvideks — ning ta tegelebki võimlemisõpetajana. Uue õpetajana, alles mõõdunud sügisel õpilaste sekka ilmudes ja viimaseid oma hästiistuva golfiülikonna ning „sportlasikkude“ sarvprillidega „võludes“, võitis kohe laialdase poolehoiu. Tal on viisiks sportlikekude suurvõistluste eel vaimustusse sattuda, ning see vaimustus on nakkav — eriti õpilaste seas — otse maagiliselt nakkav. Viimasel ajal, asendades joonistus-õpetajat härra Nõmmikut, leidis silmapilket — samuti „nakkavat“ — tunnustust ka kunstnikuna. Ta loosungiks on jõuda spordi kaudu kehalikule täiusele. Erihuvivid? Neist räägib ta

vahest pigemini isiklikult igale asjast-huvitatud õpilasele.

Karik, H. Aukraadilt leitnant, milline asjaolu iseenesest väga imponeeriv peab olema, sõjaliste õppuste instrktor. Määrab sõjaväelised esinemis- ja tervitamisviisid, milliseile korraldusile õpilased vastuvaidlematult peavad alistuma. Teda kohates tuleb toimida ettekirjutuse järele: Teha „mõõdukas“ kummardus ja tervitada kuuldavalt häälel. Erihuvisid palju, kuid kõik teadmata, kuna töötab alles esimest aastat T. P. G. õpilaspere keskel. Tulnud kuskilt lõunapoolsest linnast, tõi ta enesega kaasa diktaatorliku oskuse õpilasile sõjamehelist käitumist sisendada.

Kimmel, J. Usuteadlane, kes mõnikord kõnehoos näib usukannatajat jäljendavat, kuid poisse mõistev ja sümpaatne kaju. Omab kritiseerivat seisukohta kõigi usuvoolude suhtes ja armastab tihti ka õpilasi kritiseerida „hingepõhjani“ tungiva pilguga. Oskab isegi kõige ebahuvitavamat teemat sisuka käsitlusega huvitavaks teha. Erihuviks on muuseas oponeerimine vaidlusõhtuil, kus ta kaitseb oma tõekspidamisi akadeemiliste argumentidega, leides nii mõnigi kord tüsedaid vastuväiteid kuulajaskonnalt. Õpilased jälgivad neid vaidlusi noorusliku innukusega.

Maasik, K. Inspektor, kes on korda loova vaate ja esinemisega. Isegi uskumisvääreimate seletuste juures ta ei taha uskuda, et õpilane iga nädal „mõned“ päevad puudub „haiguse“ tõttu. Omab diktaatorlikku võimu õpilasi pühapäeviti „kordamistunnele“ käsutada, mis on äraseletatult; karistust kandma nädala jooksul toimitud „pisipatude“ eest. Imelikul kombel muutuvad tantsusammud praegu käi-

masolevail kursusil „taktiunustavaiks“, kui ta ülituttav laiaõlgne, käsi kuuetaskus hoidev kaju saali uksele ilmub. See tütarlaste kinganinu „tallav“ nähtus kaob harilikult koos härra inspektori lahkumisega. Omab saatuslikul kombel ka laialdasi teadmisi matemaatikas, ja viimasele oskusele peavad õpilaste ajudki olema vastuvõtlikud, kui nad ei soovi, et õpetaja taskuraamat oleks „vastuvõtlik“ nullileelignevaile hinnanguile.

Maasing, V. Iseteadliku ilmega, kõnes äärmist loogikat tarvitav matemaatik ja füüsik. Avaldab oma hooosat temperamenti väljakujunenud ja hästi mõjuvate liigutustega: kord mõnulevad ta käed seljal, siis suurustelevad nad puusadel, ja ärevuses on nad etteheitvalt suunatud tahvlile. Ägestub, kui õpilane oma saamatust demonstreerib sellega, et ei oska lahendada tarvilikke ülesandeid integreerimise alt. Õeldule lisandub põhioõue — õpilane olgu ökonoomne tahvli pindala kasutamises ja teadku, et ülesande lahendamise tempo ei tohi sarnaneda leinarongi aeglasele liikumisele. Loodetavasti jätkub lugupeetud matemaatikul raugemata energiat ka järgnevak 50. aastaks.

Neggio, V. Distsiplineerunud, distsipliini nõudev ja läbi prillide

(mitte „läbi sõrmede“) vaatav kooli esimene kodanik — seega teatavasti direktor. Tegeleb matemaatikuna ja oskab gloobuse abil kosmograafiatunnis peadpööritama panevaid, taevakehade liikumist juhtivaid seadusi selgitada, nii et mõnigi õpilane mõistaks tolle „saiapärase“ kerakese tulesurma. Õpetab väljapool tunnikava igal neljapäeval saalis kogu õpilaspererele elementaarsemaid viisakusreegleid, eriti aga teretamist — ja loodetavasti tagajärjekalt. On veel vaid üksikuil õpilasil kombeks teda tänaval kohates kas mõõdaturavaid autosid, sügisudus taevafoonil ruttavaid pilvi või äärmises teadmatuses lihtsalt oma „poleerimata“ sõrmeküüsi ehk „poleeritud“ kinganinu vahtida, et vabaneda soengus anarhiat loovast tervitamiskombest. Viimasel juhul aga mõjub kõrvaltvaatajaile väga efektselt, kui härra direktor esimesena õpilast teretab. Kuivõrt efektselt see õpilasesse enesesse mõjub, selle üle lähevad arvamised lahku, ent järgmisel kohtamisel sama õpilane kindlasti eelistab gentlemanlikku teretamist. Oma lõplikku „kõikvõimsat“ hinnangut veel õpilaskond tema kohta pole avaldanud, kuna ta uustulnukana alles esimest aastat tegutseb siinses koolis võrdlemisi reformaatorlikult.

V. V.

Tartu Kommertsgümnaasiumi „Iloli“ ja Tartu Tütarlastegümnaasiumi „TTG“.

Tartu Kommertsgümnaasiumi ajakiri „Iloli“ esimene number jätab eriti väliselt soliidse mulje. Illustratsioonide osas on eeskätt märkimisväärt Albert Kesneri maali reproduktsioon, mis tõstab ajakirja kuns-

tilist väärtust tunduvalt. Ka ajakirja ainsam karikatuur ei ole halb.

Sisust suurem osa on mahutatud teaduslike artikle alla, kuna ilukirjanduslik osa on jäänud tagaplaanile. Seda asjaolu ei saa siiski

nentida kui puudust, sest selline sisu jaotus võib ühtuda lugejaskonna soovetega. Aga paar luuletust oleks aidanud kõne all oleva ajakirja väärtust märgatavalt tõsta.

Teaduslikud artiklid on koostatud soliidset, meid tahetakse veenda faktide rohkusega, mitte tühiste sõnadega. Ilukirjanduslikud tööd jätvad soovida. „Täispööre“, mis peab olema mingisugune jutustus koolielust, jätab lugeja külmaks. Mainitud jutustus, igapäevse koolielu kujutus, on kirjutatud igavas toonis. „Käisin suplemas“ vestena äratav vähe huvi. Puudub teravmeelsus ja tabav huumor sõnastuses, mõttekäik on veniv. Ajakirja lõpus antakse ülevaade ilukirjanduslikest uudisteoseist ja koolielust.

Kokku võttes võib „Iloli“ kohta öelda, et vaatamata mõningaile puudusile, kogumulje ajakirjast jääb häa.

Tartu Tütarlastegümnaasiumi ajakirja on seni ilmunud kaks numb-

rit. Ilmunud kaht numbrit lugedes võib neist leida puudust kui ka sisulisi väärtusi.

Illustratsioonide osa on kehva võitu. Puudub täiesti karikatuur.

Kuid ilukirjanduslik osa on valitud ning laitseta. Luuletused on meeolurikkad ja kenad. Luuletus „Ühel õhtul“ on päris hästi õnnestunud ja sisaldab huvitavaid mõtteid ning tagasihoidud jõulisust. Üldse kõik — r — luuletised, näitavad et autoril ei ole võõras luuletehnika ja et tal on olemas ka vastavat talenti. H. P. meeolu pilt „Sügis“ on lühike, kuid tabav ja kaunis teravmeelne. Sama autori „Tuli kera“ näitab juba autoril olemasolevat elukujutamise oskust. Pääle ilukirjanduslike palade on „T. T. G.“ leida veel kooliellu puutuvaid artikleid ja teateid. Vaatamata, et „T. T. G.“ on ainult 12 lhk., sisaldab ta vastavalt küllaldaselt sisulisi väärtusi. P. H.

Uusi sõnu.

1. ilkuma (-gun), (soome k.) — kahju-rõõmsalt pilkama.
2. imal (-a), (murd.) — mage, laila
3. jõlvand (ka jõlvard), (murdest) — harimatu, jõhker, ka vähe lollakas, paljusõõja
4. jöör(-a) (murd.) — himu, kiimalus
5. kaame (soome k.) — surnukahvatu
6. menetlema — teguviisi tarvitama, talitama (s. k. verfahren)
7. menetlus — teguviis, talitus
8. oivaline — tubli, suurepärane
9. pädev (-a), (soome k.) — kõlvuline, õigustatud milleski, kompetentne, asjatundlik
10. uje (-da), (soome k.) — kartlik
11. ujelema — kartlik olema
12. ujesklema — häbenema
13. tüün (-e) — vaikne, tasane
14. tüündima (soome k.) vaikseks jääma (tuul, viha).

24. ja 25. sept. korraldas Spordiring traditsioonilise klassidevahelise kergejõustiku-võistlused. Ilmastik oli võistlusteks üldiselt soodus.

Parima saavutusena on mainimisväärt H. Otti teivashüppe koolirekord 3.20. Otti katsetas ka koolinoorsoo teivashüppe rekordi

(3.40 m) purustamist, kuid nõrga hoo tõttu ajas napilt maha. Üldse Otti suurem stiili lünk on hoos. A klassi jooksude üldvõitja E. Hansi osutus ka individuaalselt parimaks võistlejaks, saavutades 41 punkti. Heidete üldvõitja R. Ubakivi individuaalpunktidega tuli teiseks napilt Otti ees.

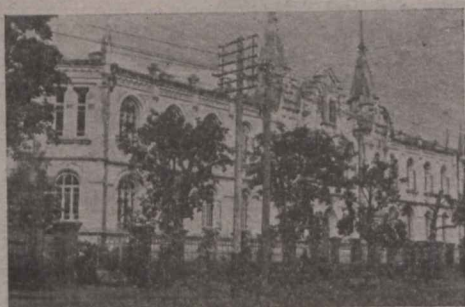
B klassis kordas Uustal K. Pilli nimel seisvat kõrgushüppe rekordi. Juur üllatas nõrga esinemisega. G. Kiiman oli B klassi mitmekülgsem ja teenitult parim.

Võistluste tehnilised tulemused olid, arvesse võttes ainult esimesi kohti:

A kl. 100 m jooks: Mikk 12,4 sek.; 400 m jooks: Hansi 58,3 sek., 1500 m jooks: Käär 4.58,4 sek., kaugushüpe: Otti 5,86 m. kõrgushüpe: Otti 160 m. kolmiknüge Otti 13,52 m., teivashüpe: Otti 3,20 m., kuul: Ubakivi 13,37 m., kettaheide: Ubakivi 41, 12m., Odaheide: Ubakivi 48,74 m. 4×100 m 1) V t kl., 2) IV r kl., 800+400+200+100 m 1) IV r kl., 2) IV t kl.

B klassi tagajärjed: 60 m jooks: Uustal 7,6 sek., 1000 m jooks: Kord; kaugushüpe: Kiiman 5,63 m, kõrgushüpe: Uustal 1,55 m, kuul tõuge: Kiiman 11,4 m, odaheide: Kivivare 39,00, kettaheide: Kiiman 32,14 m, 4×60 1) II r kl., 2) III r kl.

Väljaandja: Tartu Poeglastegümnaasium

Luga Tartu õpilane,

kellel tee tuttav
oma koolimajja,

teab ka,

et täielik ja soodne õpperaamatute ja koolitarvete
ostukoht Tartus on vana Eesti äri

„Postimehe“ raamatukauplus
Tartus, Suurturg 16.

*Spordi- ja võimle-
mistarbeid soovitab*

J. Kivastik

Tartus, Rüütli 8.

Raamatuid

tarvitatud ja uusi.

Tapeete

maitserikkalt ja odavalt.

Seemneid

lillede ja aedvilja kas-
vatamiseks ostate
kõige soodsamini

F. Wanatalu ärist

Tartus, Promenadi t. 5, tel. 3-97.

Ostetakse igasuguseid pruugitud

raamatuid

Raamatuäri „VAHT“ Kalaturg 3.